

Tallinna Ülikool

ELU projekti “A. Le Coq Arenale Kuulsuste seina loomine” portfoolio
Aruanne

Tallinn 2025

Sisukord

Projekti taust ja kirjeldus	3
Projekt käsitletuna identiteediloome raames	4
Projekti töökorraldus	7
Projektiga seotud sidusrühmad ja kommunikatsioon nendega	8
Ultrafännid	8
Eesti Jalgpalli Liit (EJL)	9
A. Le Coq Arena	9
MTÜ Jalgpallihaigla	9
Tegevuskavad	9
Värvimisrühma tegevuskava	9
Infotahvlite rühma tegevuskava	10
Projekti perspektiivitunnetus	12
Tulemuste kokkuvõte ja lisad	12
Kasutatud allikad	19

Projekti taust ja kirjeldus

Tallinnas asuv A. Le Coq Arena on Eesti jalgpalli tähtsaim staadion, mis on koduks Eesti koondisele ning millel võõrustatakse aastast aastasse jalgpallifänne nii Eestist kui välismaalt. Fännide rahvuslikest, kultuurilistest ja keelelistest erinevustest tulenevalt näeb rahvusvaheline tava ette, et võimalusel tuleb erinevad fännigrupid staadionil teineteisest eraldada. Näiteks ultrafännid (tingimusteta lojaalsed fännid, kes sõltumata mängu kohast ja mängu toimumise ajal valitsevast ilmast on alati staadionil oma lemmikvõistkonda toetamas), kes muu hulgas kasutavad pürotehnikat ja toovad oma meeskonna ergutamiseks staadionile erinevaid instrumente (nt lipud, loosungid, trummid), tuleb muust publikust eraldada. Seda nii otseste konfliktide vältimiseks, kui ka üldise ohutuse tagamiseks. (UEFA 2011)

Eesti ultrafänne on arvuliselt ligikaudselt 500 inimese ringis, mida küll pole palju, aga määngudel on nende kohalolek nii märgiliselt, kui emotsionaalselt selgelt näha, tunda ja kuulda. A. Le Coq Arenal on nad paigutatud staadioni lõunatribüünile, mille siseruumis ELU projekt aset leidis. Kokkuvõtlikult öelduna sooviti lõunatribüüni anonüümne koridor kujundada visuaalselt selliseks, et see oleks üheselt mõistetav ultrafännide tsoonina, selle koloriidis väljenduks Eesti koondise sinine identiteet ja infotahvritel fännide subkultuuri väärtushinnangud.

Praegune projekt oli jätk eelmisel kevadel toimunud ELU projektile, mille eesmärk oli luua A. Le Coq Arena lõunatribüünile nn „fännitsoon“, ala, mis võimaldaks ultratel, Eesti jalgpalli kõige kirglikumatel fännidel, end rahvusvaheliste mängude ajal koduselt tunda. Fännitsooni loomise käigus värviti koridori üks sein siniseks (varasem punane värv asendati Eesti koondise vormis domineeriva tunnus-sinisele lähedasemaga), lisati jalgpallifänlusega seotud sümbolikat ning paigaldati infotahvel fännitsooni reeglitega. Varem alustatud projekt jäi aga poolikuks, mis aga ultrafänne ei rahuldanud. Nüüdse projekti käigus värviti siniseks ka koridori teine sein, kuid kõige olulisemana paigaldati seintele infotahvlid, mis kajastavad Balti turniiri ajalugu ja Eesti koondise saavutatud võite Balti turniiril. Tegemist on infotahvlitega, mis annavad fännidele võimaluse tutvuda Eesti jalgpalliajaloo ühtede kõige eredamate hetkede ja nende saavutuste taga olevate inimestega.

1928. aastast korraldatav Balti turniir on Baltimaade tähtsaim koondiste vaheline jalgpalliturniir, kus lisaks Eesti, Läti ja Leedu koondistele on spetsiaalsete kutsetega osalenud ka Soome ja Fääri saared. Eesti on võitnud viiel korral (1929, 1931, 1938, 2021, 2024) ning

suure tõenäosusega jääb Balti turniir lähitulevikus ainsaks turniiriks, kus Eestil on realistlik võimalus see ka võita. Faktiliselt säilitas Balti turniir elujõu ka Nõukogude okupatsiooni ajal, kuid Eesti fännide silmis nood võistlused täit väärtust omandanud ei ole. (Baltic Football News 2025).

Projekt käsitletuna identiteediloo raames

Hetke seisuga on akadeemilises diskursuses jõutud äratundmiseni, et jalgpallifännlust võib nimetada omanäoliseks kultuurinähtuseks, subkultuuriks, millele on iseloomulik seda kirjeldav identiteet ühes oma traditsioonide ja praktikatega. Ka käesoleva ELU projekti raames nähtub, et grupitöös ette võetud tegevusi pole võimalik käsitleda lahus jalgpallifännlust koos hoidvast identiteediraamist. Projektiga loodavaid väärtusi pole võimalik käsitleda suletuna hermeetilisse omaruumi, kuna iga tükk selles paigutub Eesti jalgpallifänne koondavasse kultuurilisse pessa. Need tükid ei saa aga sellesse pessa siseneda omatahtsi, vaid on sellesse kutsud ning seda põhjusel, et neis nähakse esindavat hoiakuid ja väärtusi, mis saavad osaleda nimetatud grupi edasises identiteediloo raames. Praegusel juhul on selleks kutsujaks MTÜ Jalgpallihaigla, Eesti fännide tegevust koordineeriv katusorganisatsioon, kelle tellimisel A. Le Coq Arena lõunatiivas ELU projekti töö aset leidis.

Akadeemilise kirjutuse huvisfääri jõudsid spordiuuringud, sealhulgas jalgpalliajalugu ning sellega seondult jalgpallifännlus sotsiaal- ja humanitaarteaduste vahendatuna. Üheks selle valdkonna pionieriks võib pidada briti sotsioloogi C. E. Ashworthi, kes 1971. aastal avaldatud töös täheldas, et moodsas ühiskonnas kuuluvad inimesed loendamatusse rühmadesse: põlvkonnapõhistesse, seksuaalsetesse, usulistesse, elukutsepõhistesse, piirkondlikesse, rahvuslikesse. Ashworth ütleb, et need rühmad on üksteise suhtes samaaegselt nii tõmbuvad kui tõukuvad. Erinevatest huvidest ja motiividest lähtuvate gruppide mitmekihilise suhtluse üheks kaastulemiks on frustratsioon, kuid „tsiviliseeritud ühiskonnas“ ei saa lasta frustratsiooni avalikult välja paisata ning Ashworth osutab, et selleks pakuvad võimaluse võistlusmängud. (Ashworth 1971). Pole võimatu, et britina pidas Ashworth oma ideid arendades silmas just jalgpalli, mistõttu võib tema mõtet mõneti julgelt edasi arendades väita, et sellisena on jalgpallifännluse teke mitte üksnes paratamatu, vaid ühiskondliku korra huvides isegi hädavajalik. Sel moel avaneb kollektiivse allasurutud ängi ja potentsiaalse agressiooni kokkuleppeline ja ühiskondlikult aktsepteeritud väljaelamise kanal.

Traditsiooniliselt on jalgpallifännide gruppide tekke aluseks peetud geograafilisi ja etnilisi lähtepunkte või sotsiaalsele klassile omaseid tunnuseid. Siiski tuleb lisada, et satelliittelevisiooni ning sellele järgnenud interneti areng on viinud tulemini, kus uurijate tähelepanu koondub üha enam sellistele fännidele, kes identifitseerivad end piirkondade ja kultuuridega, milles nad ise mitte kunagi reaalselt viibinud pole. (Baker 2021/22). Kui haarata kinni ühest kõige elujõulisemast identiteete kirjeldavast teadusteoreetilisest kujundist, väljendub taolises fänluses „kujuteldav kogukond“ vahest oma kõige ilmekamal viisil.

Kaasaegne jalgpalliajalookirjutus on läbi imbinud viidetest ajaloolistele sündmustele, meeldejäävatele hetkedele ja isikutele – jalgpallilegendidele, kes, toetudes ühele autorite grupi väljakutsuvale sõnakasutusele, „päästetakse sedasi unustusse vajumast“. (Nosal *et al* 2024)

Praeguse töö huvihorisonidist lähtudes väärib aga rõhutamist, et ajalooks vormituna on minevikul kaasaja jalgpallis täita ka teine ülesanne. Nimelt täidavad traditsioon, ajalugu ja mäletamine laiemas tähenduses olulisi funktsioone fännide identiteediloomes, kuna nimetatud elementide kombinatsioonist on saanud jalgpallifännide viimane kaitsekilp nois olukordades, kui nende lemmikklubi juhid on seadnud eesmärgiks klubi müümise. (Hayton *et al* 2017)

Kuigi Eesti jalgpallifännid selliselt sõnastatud probleemiga seni vastakuti seisnud pole, võib siinse projekti raames aset leidvaid toiminguid tõlgendada samuti enesekaitsena või enesekehtetusena selles plaanis, et ühe osa staadionist omanäoliseks kujundamisega rõhutatakse iseolemise olulisust laiemal jalgpallimaastikul. Selliselt luuakse visuaalselt ja mentaalselt tähenduslik koht, kus kehtivad fännide loodud reeglid. Siinjuures tuleks aga eraldada ELU projektiga seonduvat kaks erinevat protseduuri.

Projektiga seotud ühes tööepisoodis lasevad fännid neile vastumeelse punase seina koondisefänni siniseks värvida. Oma tegevuse kõlapinna võimendamiseks on ühtlasi haaratud minevikusündmuste järele (Balti turniiri ajalugu) ehk mitteformaalne jalgpallifänlus seotakse aegade ülese formaalse autoriteediga.

Praeguse töö maht ja tingimused ei võimalda uurida üht intrigeerivat teaduslikku hüpoteesi, mille kohaselt hoogustub minevikku suunatud identiteetide konstrueerimine juhtudel, mida suurem on rahulolematust ümbritseva keskkonnaga. Las jääda see ülesanne mõne edaspidise töö lähtekohaks.

Eelnevalt välja toodud mõttele ja konstruktile saab lisaks välja tuua mitmeid töid, mis olid samuti olulised käesoleva projekti teoreetilise konstrukti loomises. Projekti juhendaja Frank Kolde bakalaureusetöö (2023) “Jalgpallifännluse teke taasiseseisvunud Eesti Vabariigis aastatel 1992-2001” annab süstemaatilise ülevaate Eesti jalgpallifännlusest, eriti põhjalikult uurides just “ultrafännide” nähtust Eesti jalgpallifännluses. Antud töö annab aimu ultrafännide isiksusest, tahest ja ootustest.

John Bale on kirjutanud mitmeid tekste seoses spordiga ja geograafiaga, täpsemini jalgpallist ja jalgpallistaadionitest. Tema artiklid “*The changing face of football: Stadiums and communities*,” (2000) ja “*The Spatial Development of the Modern Stadium*” (1993) käsitlevadki just eeltoodud objekte — need allikad käsitlevad jalgpallistaadionite arengut ja nende rolli jalgpalli kommuunides.

Antud projekti teoreetilise konstrukti osas on oluline ka Sven Junghageni, Simon D. Besjakovi ja Anders Alro Lundi (2016) tekst “Designing Experiences to increase Stadium Capacity Utilisation in Football.” Selles artiklis on meie projekti jaoks kõige olulisemaks aspektiks see, kuidas saab konkreetsetele fännitüüpidele (antud juhul ultrafännidele) pakkuda neile kohandatud elamust.

Viimaks saab välja tuua Jason Woodi ja Neville Gabie artikli “The Football Ground and Visual Culture: Recapturing Place, Memory and Meaning at Ayresome Park,” (2011) mis räägib *Middlesbrough Football Club*-i kodustaadion *Ayresome Park*-ist, kust eelmainitud jalgpalliklubi lahkus, mille tulemusel staadion lammutati ning rajati staadioni kohale elamurajoon. Pärast staadioni lammutamist viis kunstnik Neville Gabie läbi püsivat kunstinäitust nimega “*The Trophy Room*,” mis jättis kohaliku kogukonna jaoks meelde endist staadionit nüüdses elamurajoonis, viidates sellele näiteks pronksist valmistatud jalgpalliga, mis paiknes endisel *penalty*-kohal, kuid värava asemel seisab palli ees hoopis elumaja. See artikkel aitas meil mõista seda, kui oluline võib olla kunst ükskõik mis valdkonnas, antud juhul jalgpallis ning sellega seonduvates kogukondades.

Täiendava tausta infona käsitlesime erinevate autorite, nii eestlaste kui ka välismaalaste poolt kirjutatud töid, mis seonduvad jalgpalliga. Näiteks lugesime Indrek Schwede doktoritööd (2021) “Jalgpalli positsioonist Eestis ja selle marginaliseerumise põhjustest Nõukogude

anneksiooni perioodil” ning tema 2024. aasta teost “Eesti jalgpalli ajalugu II. Esimesest jalgpallistaadionist 1925 kuni esimese MM-valikmänguni 1933.” Eesti jalgpalli ajaloo uurimiseks tutvusime ka teosega “*Estonian Football 100 Years*”, mille kirjutas Margus Luik 2009. aastal. Ajalooteemalised teosed ja tööd andsid meile ülevaate, kuidas Eesti jalgpall on aastate jooksul kujunenud ning millised on olnud mõjutegurid. Mõistmaks jalgpalli fänne ning nende hingeelu uurisime järgnevaid artikleid: “*Justice for the Ninety-Six: Liverpool FC fans and uncommon use of football song*”, mis avaldati aastal 2011 Ben Poweri poolt ning Peter Schoonderwoerdi artiklit “*‘Shall we sing a song for you?’: mediation, migration and identity in football chants and fandom*”, mis avaldati aastal 2011.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et jalgpallifänlus on kaugelt enam, kui lihtsalt ühe võistkonna toetamine. ELU projektiga seonduva ettevõtmise pinnalt võib järeldada, et jalgpallifänlus koondab endasse laiema kultuurilise identiteedi, mille sisuks on mitmekihilised sotsiaalsed suhted ja kommunikatiivsed praktikad.

Projekti töökorraldus

ELU projekti elluviimiseks moodustati kaks kuueliikmelist gruppi: neist esimene (**grupp 1**) tegeles sisuloomisega infotahvlitele ning teine (**grupp 2**) tegeles ruumi ettevalmistamise ja avamispeoga.

Grupp 1 koosseis: Marko Raat – ajalugu; Andres Must – käsitöötehnoloogiad ja disain; Sandra Sillaots – hispaania keel ja kultuur; Karoli Anderson – hispaania keel ja kultuur; Stiine-Anette Reitel – inglise keel ja kultuur; Jennifer Toomepuu – noorsootöö.

Grupp 1 peamised ülesanded:

- Infotahvlitele teksti koostamine koos sinna juurde kuuluvate tõlgetega (inglise, läti ja leedu);
- Koostöös jalgpalliliiduga välja selgitada Balti turniiri võitnud Eesti koondise täpsed nimekirjad. Kogu Balti turniiriga seonduv info kinnitati Eesti Jalgpalli Liidu ja MTÜ Jalgpallihaihlaga;
- Vastutus infotahvlite visuaalse poole eest. Selleks tehti koostööd ettevõtetega, kes värviprinteriga kandsid seinale jalgpalliliidu kujundatud Balti turniiri karika pildi ja kes valmistasid seinale kinnitatud Balti turniiri infotahvlid; tänutahvli kujundamine ja tellimine ning tänukirjade koostamine ja kujundamine ELU projekti toetajatele.

Grupp 2 koosseis: Stefan Ottens – ajalugu, Viktor Saealle – ajalugu, Polina Trubatšova – õigusteadus, Martin Salf – kehakultuur, Karl Oliver Sau – riigiteadused ning Robin Sang – riigiteadused.

Grupp 2 peamised ülesanded:

- Koridori seina siniseks värvimine ning infotahvlite seinale paigaldamine. Paigaldustöödele eelnevalt konsulteeriti ELU-projekti eelmise aasta grupiga. Tulenevalt infotahvlite raskusest, eeldas paigaldustöö kahe inimese panust. Töö tegemisel kasutati professionaalseid töövahendeid nagu näiteks kivipuuriga trell;
- Ruumi piduliku avamispeo korraldamine, millest said osa meediaesindajad ning mitmed olulised tegijad Eesti jalgpallis, eesotsas alaliidu presidendi Aivar Pohlakuga. Grupp 1 vastutas peoga seotud korraldusliku poole erinevate aspektide eest, mh transpordi ja suupistete tellimuse eest.

Projektiga seotud sidusrühmad ja kommunikatsioon nendega

Peamisteks sidusrühmadeks olid jalgpallifännid (esindusorganisatsioon MTÜ Jalgpallihaigla) ja Eesti Jalgpalli Liidu töötajad. Kõik projekti etapid arutati nendega läbi. Projekti peamine sidusgrupp olid ultrafännid ja nendega suheti kõige tihedamalt ning nemad jäid ka lõpptulemusega väga rahule.

Ultrafännid

Peamine sihtgrupp, kuna nemad on need, kes paiknevad koondiste mängude ajal A. Le Coq Arenal fännisektoris.

Kes üldse on ultrafännid? Nad on tulihingelised jalgpallifännid. Ultrafännid (inglise keeles *ultras*) on organiseeritud fännirühmitused, kes eristuvad oma intensiivse lojaalsuse, visuaalse väljendusviisi ja kollektiivse identiteedi kaudu. Nad on tuntud oma koreograafiliste esitluste, lippude, laulude ja pürotehnika kasutamise poolest, mis loovad mängudel ainulaadse atmosfääri. Ultrafännide liikumine sai alguse 1960. aastatel Itaalias ning on sellest ajast levinud üle kogu maailma, omandades erinevates kultuurilistes ja sotsiaalsetes kontekstides erinevaid vorme. Akadeemilises kirjanduses käsitletakse ultrafänne kui sotsiaalset nähtust, mis väljendab tugevat grupikuuluvust ja identiteedi sulandumist (*identity fusion*). See tähendab, et individuaalne identiteet on

tihedalt seotud grupi identiteediga, mis tekitab tugevat emotsionaalset seotust ja mõnikord tekitab ka konflikte teiste fännirühmadega. (Newson, M. 2024)

Eesti Jalgpalli Liit (EJL)

14. detsembril 1921. aastal asutatud Eesti jalgpalli katusorganisatsioon, mis korraldab kohalikke jalgpallimeistrivõistlusi, haldab meeste-, naiste- ja noortekoondisi ning ühendab Eestis jalgpalliga tegelevaid mittetulundusühinguid. EJL on Eesti suurim spordialaliit, mis koondab ligi 10 000 registreeritud mängijat. EJL peakorter asub A. Le Coq Arenal.

A. Le Coq Arena

EJL-i peakorter, Eesti jalgpallikoondise ja Tallinna FC Flora ja Tallinna FCI Levadia kodustaadion. Asub Tallinnas, Jalgpalli tn 21. ELU projekti teostus staadioni lõunatribüüni taguses koridoris.

MTÜ Jalgpallihaigla

Eesti jalgpallifännide ühistegevust koondav organisatsioon. Projekti läbiviimise peamised abistajad, sh finantseerimine, tööriistade hankimine ja läbirääkimised toetajatega.

ELU projekti mõlema grupi kõige intensiivsem suhtlemine toimus ultrafännide ja Jalgpallihaiglaga, mida vahendas mõlemasse rühmitusse kuuluv projekti juhendaja Frank Kolde. Projekti läbiviimisel tuli hoida alalist kontakti ka EJL-iga, kes tagas ligipääsu A. Le Coq Arenale. Kommunikatsioon toimus suuremate häireteta edukalt kõigil rinnetel.

Tegevuskavad

Värvimisrühma tegevuskava

ÜLESANNE	KUUPÄEV	VASTUTAJA/D
Esimene koosolek kogu projektiga	12.02	Kogu projekt
Seina värvimiseks tööriistade hange ja värvimise päeva tegevuskava	08.03	Stefan, Viktor

Seina värvimine	09.03	Stefan
Vahekokkuvõtte ankeedi koostamine	14.03	Stefan
Ankeedi ja esitluse esitamine	18.03	Stefan, Polina
Vahenädala sessioon/esitlus	21.03	Kogu 2. rühm
Infotahvlite paigutamine seinadele	23.04	Viktor
“Kuulsuste sein” lõpp — sein värvitud, kujundatud ning infotahvlid paigutatud	27.04	Kogu projekt
“Kuulsuste sein” pidulik üritus	27.04	Stefan, Viktor, Poliina, Martin
Portfoolio esitamine ja koostamine	01.05	Robin ja Karl + Stiine teisest rühmast
Individuaalsed refleksioonid	01.05	Kõik
Lõppesitlus	13.05	Robin ja Karl + Karoli ja Sandra ning Stiine teisest rühmast

Infotahvlite rühma tegevuskava

Ülesanne	Kuupäev	Vastutaja/d
Balti turniiri võitjate nimed	16.03	Andres
Balti turniiri tekst ja tõlked	20.03	Andres ja Stiine
ELU tegijate ja toetajate tahvel	27.04	Marko

Viis plakatit Eesti võitjatega	23.04	Andres
Tänukirjade ja kutsete kujundus ELU toetajatele	27.04	Jennifer
Turniiri karika printimine seinale (leida tegija ja organiseerida); tahvlite paigutamine seinale.	23.04	Marko
ELU vahekokkuvõtte ankeet	18.03	Sandra ja Karoli
Vahenädala ettekanne	18.03	Sandra ja Karoli
Vahenädala ettekande esitlus	25.03	Andres ja Stiine
Portfoolio	01.05	Sandra, Karoli ja Stiine + Robin ja Karl teisest rühmast
Lõppettekande koostamine	01.05	Sandra, Karoli ja Stiine + Robin ja Karl teisest rühmast
Osalemine “kuulsuste seina” pidulikul avamisel	27.04	Stiine, Jennifer ja Marko
Osalemine ELU projekti esitluspäeval	13.05	Kõik
ELU projekti ettekande esitlus	13.05	Stiine + Robin ja Karl teisest rühmast
Eneserefleksioon	01.05	Kõik

Projekti perspektiivitunnetus

ELU projekti käigus A. Le Coq Arena fännikoridori loodud Eesti jalgpalli kuulsuste sein on kavandatud staadioni orgaanilise osana, milles väljendub pisike kübe fännikultuuri eripärad. Asudes ultrafännide tribüüni varjus, pakub see üht võimalust fänniidentiteedi loomisel, hoidmisel ja edasikandmisel. Visuaalselt kaunid tahvlid ja siniseks värvitud seinad moodustavad fännide poolt ammuoodatud elemendi staadioni ruumes.

Projekti eestvedaja, legendaarne jalgpallifänn Frank „Papa“ Kolde, rõhutas Balti turniiri ajaloolist tähtsust fännidele ning pidas võitnud mängijaid „legendideks“. Siit edasi jõudis Kolde tähendusliku lisamärkuseni, öeldes, et paljudel staadionitel üle maailma tegutseb selle kaitsva katuse all ka kohalikku jalgpalli tutvustav muuseum. A. Le Coq Arenal seda veel pole. Kolde sõnul on kuulsuste seinal „museaalne väärtus“ ning see on osa „meie ajaloost“. Sellest vaatenurgast lähtuvalt jäävad projektis osalejad lootma, et „kuulsuste sein“ suudab innustada ideed Eesti jalgpallimuuseumi rajamisest, mille koduks sobiks A. Le Coq kui Eesti jalgpalli tähtsaim pühamu kindlasti. (Ilves 2025)

Kuid lisaks jäädavale nähtavusele ja ajaloolisele sisule on ELU projektil veel üks omanäoline element. Nimelt ütles Kolde, et kõik need Eesti jalgpallurid, kes kunagi peaks Eesti koondisega Balti turniiri võitma, leiavad peagi oma nime kuulsuste seinalt (Ilves 2025). See tähendab, et see sein ei saa olema üksnes staatiline mälestusmärk, vaid elav ja arenev ajaloodokument, tükkahaaval suurst koguv monument, mis vaatab samaaegselt nii minevikku, olevikku kui tulevikku. See on sein, mille ees täna seisev jalgpallur võiks minevikule toetudes leida motivatsiooni homseks, leida innustust tuua Eestile taas üks võit. Fännid vajavad seda!

Tulemuste kokkuvõte ja lisad

Esialgse plaani kohaselt pidi töö esitlus leidma aset 12. aprillil, paigutatuna FC Flora ja FCI Levadia vahelise Tallinna derbi raamesse. Plaan oli tehtud arvestusega, et kõnealune mäng peetakse A. Le Coq Arenal, kuid tingituna mängupaiga muutmisest (Sportland Arena), otsustati kuulsuste seina avamine lükata 27. aprillile, mil A. Le Coq Arenal peeti Eesti meistrivõistluste põnevusmäng FC Flora ja Nõmme Kalju vahel. Avamise ühtesidumine tähtsa mängupäevaga oli oluline, kuna nn suured mängud meelitavad staadionile rohkelt huvilisi, sealhulgas ultrafänne. Seeläbi sai uus keskkond koheselt rakendada oma ülesannet,

pakkudes ultrafännidele visuaalselt meeldivat õhustikku. Kohtumisel saadud kommentaaride põhjal võime julgelt väita, et tehtud töö sai korralik ning fännid, eriti just ultrafännid, jäid oma uue ilme saanud jalgpallikoduga igati rahule.

“Kuulsuste sein” avaürituseks olid tehtud järgnevad ülesanded:

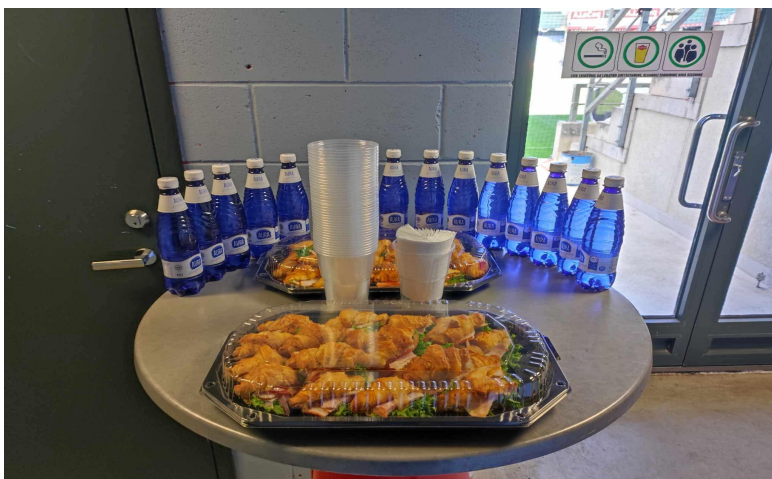
- Sein värvitud siniseks
- Balti turniiri võitude infotahvlid neljas keeles seinale paigutatud
- Seinale prinditud Balti turniiri karika kujutis
- Koostatud tänukirjad projekti toetajatele ja seinale kinnitatud tänutahvel toetajatele
- Meediakajastus: Soccernet, Delfi, Postimees

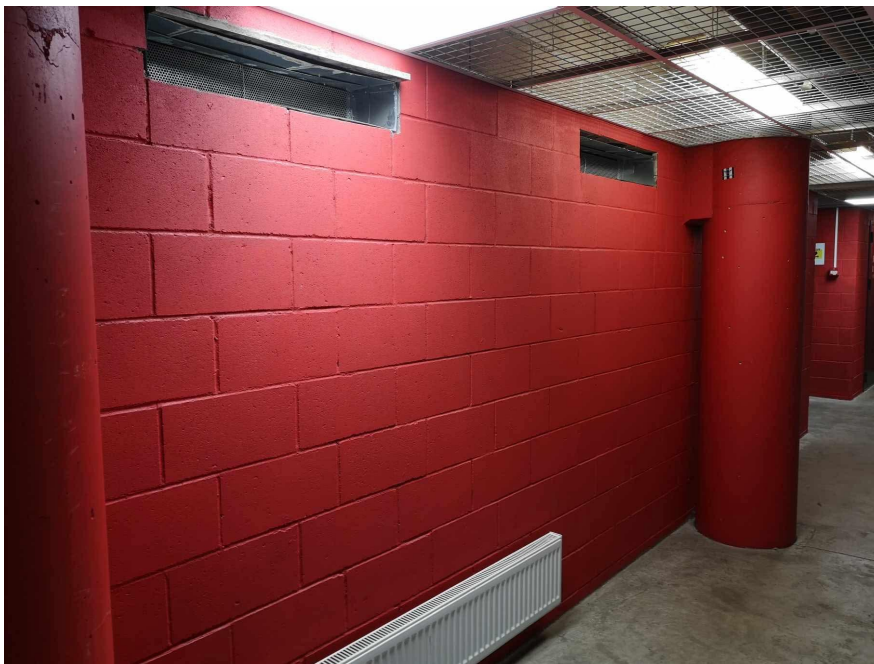
Pilt 1. Pilt plakatist. Foto: erakogust

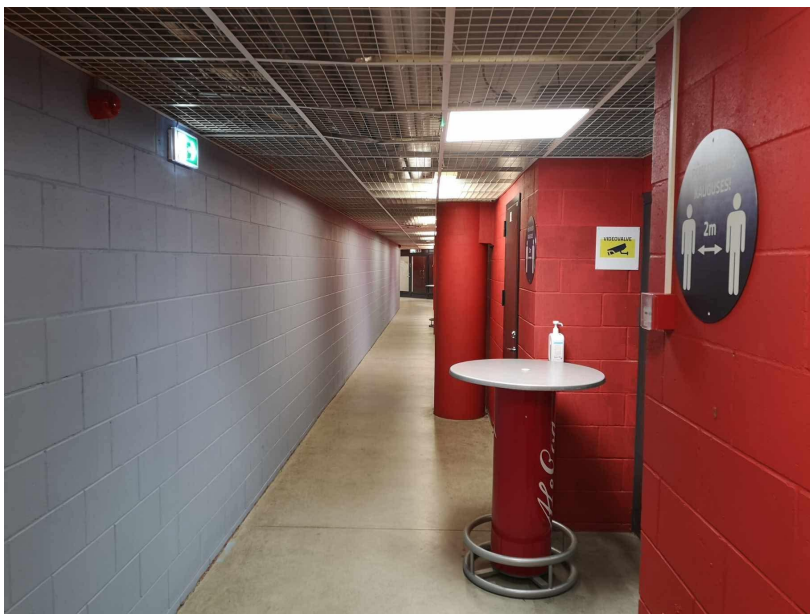
Pilt 2. EJL-i president Aivar Pohlak koos projekti juhendaja Frank Koldega. Foto: Karli Saul, Delfi.ee

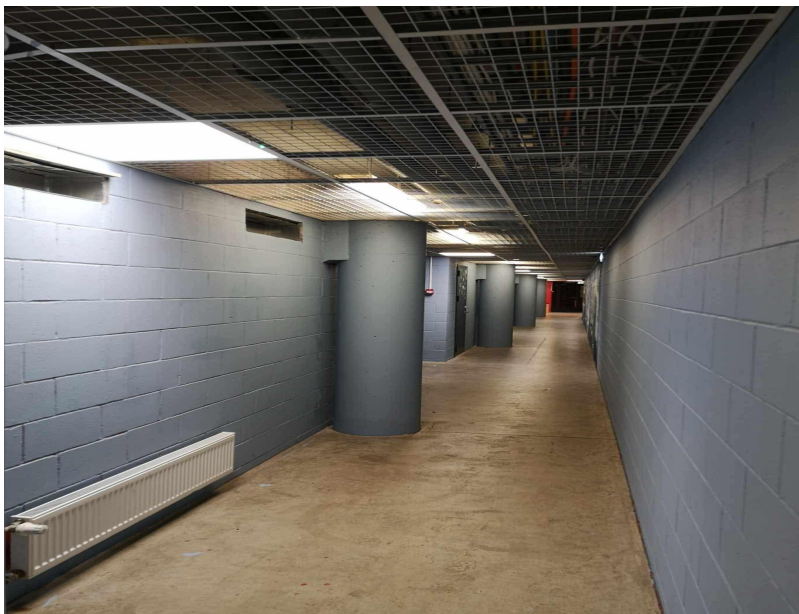
Pilt 3. Külalistele pakutud suupisted. Foto: erakogust

Pilt 4. Sein enne värvimist. Foto: erakogust

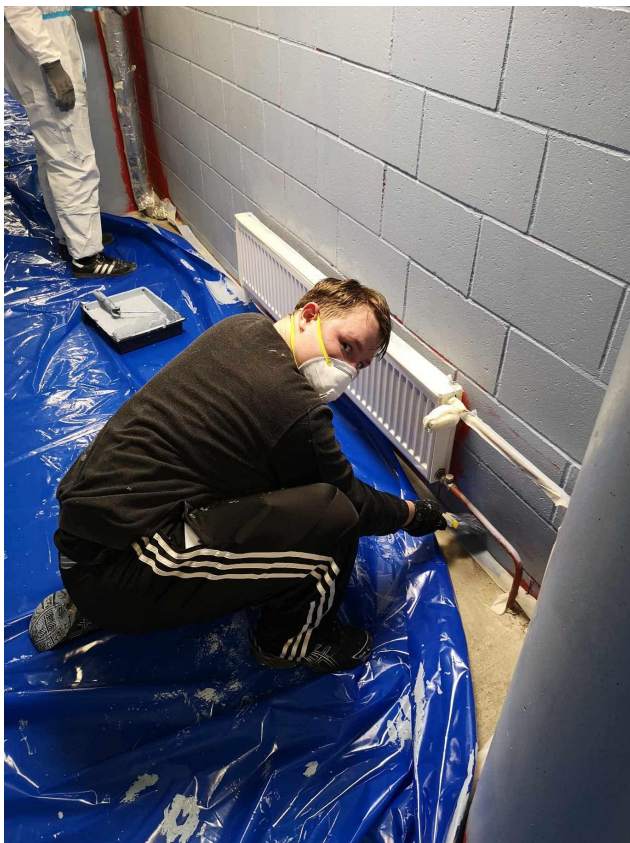
Pilt 5. Sein enne värvimist. Foto: erakogust

Pilt 6. Tehtud töö. Foto: erakogust

Pilt 7. Seina värvimine. Foto: erakogust

Pilt 8. Seina värvimine. Foto: erakogust

Pilt 9. Infotahvlite paigalduseks tehtavate puuraukude tegemine. Foto: erakogust

Pilt 10. Frank Kolde seina tutvustamas. Foto: Karli Saul, Delfi.ee

Kasutatud allikad

Kirjandus

- **Ashworth, C. E.** *Sport as Symbolic Dialogue*. — *Sport: Readings from a Sociological Perspective*, toimetanud Eric Dunning. Toronto: University of Toronto Press, 1971. 40-46
- **Baker, Tegan Alexandra.** *Long-distance football fandom: emotional mobilities and fluid geographies of home*. — *Social & Cultural Geography*, 22(2), 2021. 189-205
- **Bale, John.** *The changing face of football: Stadiums and communities*. — *Soccer & Society*, 1, 2000. 91-101
- **Bale, John.** *The Spatial Development of the Modern Stadium*. — *International Review for the Sociology of Sport*, 28(2-3), 1993. 121-133
- **Junghagen, Sven; Besjakov, Simon D.; Lund, Andres. A.** *Designing Experiences to Increase Stadium Capacity Utilisation in Football*. — *Scandinavian Sport Studies Forum*, 7, 2016. 89-117
- **Kolde, Frank.** *Jalgpallifännluse teke taasiseseisvunud Eesti Vabariigis aastatel 1992–2001*. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool, 2023
- **Hayton, John William; Millward, Peter; Petersen-Wagner, Renan.** *Chasing a Tiger in a network society? Hull City's proposed name change in the pursuit of China and East Asia's new middle class consumers*. — *International Review for the Sociology of Sport*, 52(3), 2017. 279-298
- **Luik, Margus.** *Estonian Football 100 Years*. Tallinn: ML Agency, 2009.
- **Newson, Martha.** *Anti-social behavior and soccer identities: different continents, same mindset?* — *Self and Identity*, 23(7-8), 2024. 616-633
- **Nosal, Przemysław; Kossakowski, Radosław; Woźniak, Wojciech (toim).** *Football, Fandom and Collective Memory*. London: Routledge, 2024
- **Power, Ben.** *Justice for the Ninety-Six: Liverpool FC fans and uncommon use of football song*. — *Soccer and Society*, 12(1), 2011. 96–112

- **Schwede, Indrek.** *Jalgpalli positsioonist Eestis ja selle marginaliseerumise põhjustest Nõukogude anneksiooni perioodil.* Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2021
- **Schwede, Indrek.** *Eesti jalgpalli ajalugu II. Esimesest jalgpallistaadionist 1925 kuni esimese MM-valikmänguni 1933.* Tallinn: Eesti Jalgpalli Liit, 2024
- **Schoonderwoerd, Pieter.** 'Shall we sing a song for you?': mediation, migration and identity in football chants and fandom. — Soccer and Society, 12(1), 2011. 120–141
- **Wood, Jason; Gabie, Neville.** (2011). *The Football Ground and Visual Culture: Recapturing Place, Memory and Meaning at Ayresome Park.* — The International Journal of the History of Sport, 28(8-9), 2011. 1186-1202

Internetiallikad ja ajakirjandus

- **Ilves, Kris.** *A. Le Coq Arenal avati kuulsuste sein. Projekti eestvedaja Papa: Balti turniiri võitjad on meie jaoks legendid!.* Soccernet, 28.04.2025.
<https://soccernet.ee/artikkel/a-le-coq-arenal-avati-kuulsuste-sein-projekti-eestvedaja-papa-balti-turniiri-voitjad-on-meie-jaoks-legendid> (30.04.2025)
- **Saul, Karli.** *DELFI FOTOD | A. Le Coq Arena fännikoridor sai kuulsuste seina.* Delfi, 27.04.2025
<https://sport.delfi.ee/artikkel/120373442/delfi-fotod-a-le-coq-arena-fannikoridor-sai-kuulsuste-seina> (30.04.2025)
- *About the Baltic Cup.* Baltic Football News.
https://balticfootballnews.com/?page_id=3475 (30.04.2025)
- *UEFA Guide to Quality Stadiums.* UEFA, 2011.
https://editorial.uefa.com/resources/01f9-0f842793b513-3ec14e88e0ef-1000/uefa_guide_to_quality_stadiums.pdf (01.05.2025)